

Koninklijke Bibliotheek, afd. Bijzondere Collecties, 's Gravenhage

- 73A4 *Nederlandsche historiepenningen / Nederlandsche Gedenck en Legpenningen mitsgaders Noot munten*
 Formaat ± 320 x 204 mm; 217 bladen; perkamenten band, opgeplakt gedrukt titelblad zonder tekst.
 Bl. 1 begint met: 'Anno 1679 Vijfde deel eerste boek der Nederlansche historiepenningen.' Daarna worden alle jaren t/m 1714 behandeld. Schijnbaar zonder verband is er daarnaast een indeling in delen en boeken. Dit vijfde deel eindigt met het elfde boek in 1696 op bl. 122.
 Bl. 123 begint met: 'sesde deel der nederlandsche Gedenck en Legpenningen mitsgaders Noot munten (...)' Dit 'sesde deel' eindigt met het negende boek. De bladen in deze band hebben waarschijnlijk tot een groter geheel behoord. Recto staan de bladen redelijk vol met opgeplakte afdrukken van penningen en bijbehorende tekst. Verso zijn ze blanko, op opgeplakte penning-afdrukken na.
 - Zie betreffende de herkomst bij hs 131 B 24.
- 74C10 *Afbeelding van de noot- en veltmunten geslagen int velt of belegerde steden meest in de geunieerde provintien nevens eenige gedenkpenningen van de deftigste mannen die haar tegen 't pausdom aangekant hebben, alsmede de munten van Jan van Leiden, een oversten oproermaker in Munster*
 Formaat 330 x 206 mm, halffranse band.
 Van de munten en penningen die Schoemaker verzamelde maakte hij gravures, of liet ze maken. Zo heeft hij de voor zichzelf op papier afgedrukte beelden naar vergeleken en ingeplakt op witte bladen, in chronologische volgorde, voorzien van historische aantekeningen. De afbeeldingen van de penningen lopen vanaf de dood van Johannes Hus tot 1720.
 deel I 227 bladen, titelblad geschreven door Gerrit Schoemaker. Na 'Kort Begrip van 't noot Geld' (14 blz.) begint op elk blad een nieuw jaar, vanaf 1415 t/m 1573, op de bladen 11 t/m 223. Vaak zijn op één blad slechts enkele of zelfs geen munten afgebeeld en er is weinig tekst. De verso-zijden, die waren gereserveerd voor afbeeldingen, zijn leeg gebleven.
- 74C11 deel 2 232 bladen, geen titelblad. Dit deel loopt van 1573 (blad 1) tot 1719 (blad 134); de bladen 135 t/m 138 zijn volgeplakt met afbeeldingen van penningen zonder jaartal; de verdere bladen zijn leeg.
 - Aangekocht in 1807 te Leiden uit de collectie J. Romswinkel
- 74C12 *Beschyving der Nederlandsche Historie Penningen Beginnende met de overdracht der nederlanden door Karel de V^{de} Roomsche Keyzer aan zijn zoon Philips de II^{de} Koning van Spangien; in den Jaare 1555 tot de vrede van Utrecht, in den Jaare 1714 door Andries Schoemaker Anno MDCCXVII Verdeeld in zes deelen*
 Formaat der delen ± 370 x 240 mm. De nummering van de bladen begint in elk boek met 1, waarbij bladen met grote opgeplakte afbeeldingen niet zijn meegeteld. De dikte van de delen wordt dus mede door het aantal inplaatsels bepaald. Het jaartal 1717 staat in alle delen. Bl. 2-7 van deel 1 bevat een 'Voorberigt aan de Goetgunstige Leeser' waarin: 'behelst een algemene inleiding in de penningkunde'. De geschiedenis wordt chronologisch behandeld. In de eerste drie delen heeft Schoemaker veel geografische en historische kaarten en afbeeldingen van vorsten etc. toegevoegd.
Het 1ste Deel van de Overdracht a^o 1555 tot den moord a^o 1584 aan Willem de 1ste Prince van Orangien. (1555-1584) De titelpagina is geschreven door Gerrit Schoemaker. Dit deel bevat 250 genummerde bladen en is verdeeld in 11 boeken. Er komen veel ingeplakte portretten en andere afbeeldingen in voor en betrekkelijk weinig penningen. De bladen zijn grotendeels tweezijdig volgeschreven met geschiedenis en de beschrijving van de daarbij behorende penningen.
 Op bl 231-241: 'Anno 1555 Reeken Penningen van het eerste boek t/m 1584'. Hier staat geen tekst bij.
- 74C13 (...) *Het 2de deel* VAN de dood van Ws^{de} 1ste TOT het twaalfjarig bestand 1609
 165 Genummerde bladen; verdeeld in 9 boeken. Achteraan op acht bladzijden de 'rekenpenningen van het Tweede stuck', op jaarvolgorde, zonder tekst.
- 74C14 (...) *Het 3de Deel* VAN het bestand A^o 1609 TOT de Generaale Vrede te Munster A^o 1648.
 173 Genummerde bladen; verdeeld in 9 boeken; op bl. 166-173 de historiepenningen van het derde deel, zonder tekst. In dit deel veel ingeplakte prenten.
- 74C15 (...) *Het 4de Deel* VAN de Munstersche vrede A^o 1648 TOT de Vrede van Nijmegen A^o 1678.
 219 Genummerde bladen, verdeeld in 10 boeken. Op bl. 215-219 Reeken Penningen van het 4e stuk; van verschillende jaren zijn geen penningen ingeplakt. Er zijn in dit deel ook geen prenten ingeplakt, waardoor het dunner is dan het vorige.
- 74C16 (...) *Het 5de Deel* VAN de Nijmeegsche Vrede A^o 1678 TOT de Vrede van Rijswijk A^o 1697, 211 genummerde bladen, verdeeld in 11 boeken. In dit deel geen rekenpenningen. Het aantal ingeplakte penningen lijkt af te nemen.
- 74C17 (...) *Het 6^e Deel* VAN de Rijswijksche Vrede A^o 1697 TOT de Vrede van Utrecht A^o 1714, 168 genummerde bladen, verdeeld in 9 boeken. Op bl. 165 nog 'Rekenpenningen van het sesde stuk', alleen 1714.
 - Gekocht in 1807 te Leiden, collectie J. Romswinkel
- 74C18 *Schouburg der Nederlantsche Gedenk en Reken Penningen mitsgaders de Nootmunten*
 380 x 245 mm; 331 bladen. Halffranse band. De titelpagina door Gerrit Schoemaker vervolgt met:

'Na de ordere der Jaren geschikt in welke zij gemunt zijn beginnende

- Met de afstand der Regeringe van kijzer Karel V^{de} in den Jaare 1555 opgedraagen aan zijn zoon Philippus de Twede Koning van Spanje En graaf van Holland en eindigende
- Met het sluiten der algemene vrede tot Uytrecht in den Jare 1714
- Behelsende alzoo een Geschiedenisse van Hondert en Negen en vijftig jaren. Werdende derzelver voorvallen Bevestigd door de menigvulde en nu voorhanden zijnde penningen
- Nog is hierachter bygevoegt de Leg of Reken penningen zoo die Jder jaar zijn geslagen, dog niet in 't historis Verhaal Behoeven aangetekent te worden om datze niets besonders te zeggen hebben en Eenigen maar vernieuwt zijn die Reets plaats in 't Historis verhaal zijn gegeven.

Welke penningen met veel moeyten en Kosten Bij Een verzamelt zijn door Andries Schoemaker.'

Op bl. 2 een ingeplakte voorgedrukte titelplaat met 'Schouburg der Nederlantsche Gedenk- en Reken-Penningen'. De vele penningen in dit boek zijn deels geel ingekleurd. Tot bl. 295 is er vrij veel tekst, daarna maar heel weinig. Op blad 304-331: 'Anno 1555 Afbeeldinge Der Reken penningen (...) op jaarvolgorde ingeplakt t/m 1712'.

- Gekocht in 1807 te Leiden, collectie J. Romswinkel

74C19 *Schouburg der historische gedenkpenningen van de Seventien provintiën Doch Besonderlijk van de Seven geunieerde provincien en haare oorlogen, soo tegen (...)*

Formaat 370 x 243 mm; 165 bladen. Het titelblad, geschreven door Andries Schoemaker, vervolgt: 'Bestaande in den bijeen vergadering van de Gedenkpenningen leg- of Reken penningen op welke de voornaamste gevallen tot een eeuwige gedachtenisse, de nakomelingen zijn nagelaten. Mitsgaders verschijde nootmunten geslagen in de belegerde plaatsen Beginnende van Phillipus de Goede grave van holland en eyndigende met de Generale vreedden geslooten tot Uytrecht den 26 Juny des jaars 1714. Door den liefhebber met groote moeyte bij een vergadert.'

Aan de recto-zijde heeft Schoemaker gravures en munten geplakt en soms maakte hij pentekeningen en hier en daar een omschrijving. Op blad 3 - 14 staat een algemeen geschiedverhaal; op 17 - 48 worden diverse penningen behandeld en op 55 - 165 en in de volgende delen historische penningen van 1468 t/m 1715.

74C20 Vervolg; geen titelblad, zelfde formaat, 158 bladen, 1582-1672

74C21 Vervolg; geen titelblad, zelfde formaat, 217 bladen, w.v. 193 ongebruikt.

- Gekocht in 1807 te Leiden, collectie J. Romswinkel

74C22 *Jaarboek der Nederlandsche Historiepenningen, Beginnende met Gravinne Jacoba van Beyeren, Eyndigende met 1536. Handschrift van Andries Schoemaker*

380 x 245 mm, 189 bladen, halffranse band, samengesteld naar diverse geschiedschrijvers (Slichtenhorst, Merula, Goudhoeven e.a.). Na een algemene tekst over geschiedenis en Ned. Historiepenningen worden op de bladen 26 t/m 185, tweezijdig beschreven, de jaren 1500 t/m 1535 behandeld en is nog een aanvulling van 12 pagina's 205 x 160 mm meegebonden.

- Gekocht in 1807 te Leiden, collectie J. Romswinkel

74C23 *Korte Beschryving der Leg en Rekenpenningen van de Nederlanden en wel inzonderheid van de Geunieerde Provintien*

'Beginnende met Hartog Philips de Goede alsmeede De Noodmunten en andere Penningen, die op de Historie van Nederland betrekking hebben. Met veel moeyte bij een verzameld, en daar bij gevoegd eene korte historieele verklarung, betreffende de Nederlandsche Geschiedenis en voorzien met getekende & gedrukte Penningen, Portraits en Prenten, ter zaake dienende door Andries Schoemaker.'

380 x 245 mm, halffranse band. Op het titelblad van elk der 8 delen staat de gehele bovengenoemde tekst. Voorin deel 1 een gedicht op Schoemaker, mogelijk van Gerard van Loon, en een van Claas Bruin. In alle delen zijn de bladen tweezijdig in twee kolommen beschreven. De afbeeldingen van de penningen zijn bijna allemaal met de pen getekend. Verder zijn gravures, gedrukte landkaarten, gezichten op steden, historische tabellen en vooral veel portretten van bekende mannen toegevoegd.

1 Deel, 1467-1551, afstand van Karel 5de aan Philips de 2de; 180 bladen.

74C24 idem, 2^e Deel, 1551-1581, de afzwering van Philips; 166 bladen.

74C25 idem, 3^e Deel, 1581-1619, de Dood van Oldenbarneveld; 223 bladen.

74C26 idem, 4 Deel, 1619-1649, de vrede van Munster; 169 bladen.

74C27 idem, 5^e Deel, 1649-1680, de vrede van Nijmegen; 166 bladen.

74C28 idem, 6^e Deel, 1680-1703, na de Dood van Willem de 3de; 118 bladen.

74C29 idem, 7de Deel, 1703-1708, de aanslag van den Pretendent op Engeland; 195 bladen.

74C30 idem, 8 Deel, 1708- , 92 bladen. Op blad 91 en 92 Brief van de koningin van Engeland en een toelichting daarop. Hierna volgt nog een aantal blanco bladen.

- Alle delen zijn gekocht in 1807 te Leiden, collectie J. Romswinkel

74C31 *Schouburg der Medallische Historie van de Nederlanden zijnde Eene nauwkeurige beschrijving van de Goude- Zilver- Kopere & Tinne Gedenkpenningen beginnende met de penningen van den martelaar Johannes Hus 1415. Manuscript door Andries Schoemaker met teekeningen en platen*

387 x 248 mm, 10 delen; het door Gerrit Schoemaker geschreven titelblad met bovenstaande tekst wordt in alle delen herhaald.

Dit werk van Andries Schoemaker loopt tot 1709 en bevat naast veel tekst ook veel afbeeldingen van penningen, deels met de pen getekend, deels gravures. Verder portretten van bekende mannen, tabellen,

stadsgezichten enz. uit verschillende boeken.

1^e deel, 1515-1555, Overdragt van Philips; 180 bladen. Dit deel begint dus niet volgens het titelblad met 1415. Voorafgaand aan het titelblad van Gerrit Schoemaker staat voor in dit deel een in zwarte inkt getekende titelprent, gesigneerd P v d Berge Inv: et del: Hierop is ook Andries Schoemaker getekend, die in de verklaring bij de titelprent 'den liefhebber van gedenkpenningen' wordt genoemd. In een voor in dit deel meegebonden brief (van G. van Loon?) wordt Schoemaker de derde schrijver genoemd, die met 'onvermoeijden ijver' voortzette waarmee Bisot en Oudaan begonnen waren.

'Dus Oudheijt, onvolmaakt, wier in het Ligt gegeven:

SCHOEMAKER, die dit boek nog naader heeft beschreeven,
vermeerdert ider blad met vrij wat beter stofs

Tot welstant van dit werk, en sijn verdiende Lof.'

74C32 idem, 2^e deel, 1555-1581, afzwering van Philips; 255 bladen.

74C33 idem, 3^e deel, 1581-1598, Overdragt aan Albertus & Is: Clara Eugenia; 221 bladen.

74D1 idem, 4^e deel, 1598-1621, Dood van Louise de Coligni, wed. van Willem den 1^e. 184 Bladen.

74D2 idem, 5^e deel, 1621-1648 Vreede tot Munster. 195 Bladen.

Op bl. 4 staat: Derde deel der Nederlansche .etc. 1621.

74D3 idem, 6^e deel, 1649-1680 Vreede tot Nijmegen. 277 Bladen.

De bladen 40 - 141 zijn geheel blanco; op bl. 142 begint het Darde deel Eerste boek, maar na 9 bladzijden tekst en penningen volgt er weinig meer. Op bl. 228 staat: Darde deel darde boek.

74D4 idem, 7^e deel, 1680-1692 Lodewijk de 14^e & Willem 3^e strijdende. 225 Bladen.

Tot bl. 167 (1692) weinig tekst, penningen en prenten; daarna is een deel der bladen weer vol.

74D5 idem, 8^e deel, 1692-1703 Aartshertog van Oostenrijk of Karel de 3de tot Koning van Spanje. 217 Bl.

Dit deel is weer vrij vol geschreven en heeft nog al wat ingeplakte prenten. Er staan betrekkelijk weinig penningen in, die meestal getekend zijn.

74D6 idem, 9 Deel 1703-1707, Karel de 3de van Spanje tot Hartog van Milaan. 172 Bladen, beschadigd en gerepareerd. Veel tekst, enkele prenten en niet veel penningen.

74D7 idem, 10 Deel 1707- ; 220 Bladen, vanaf bl 168 (1709) blanco.

- Alle delen zijn in 1807 gekocht te Leiden, collectie J. Romswinkel

- Tussen de losse bladen van het hieronder genoemde nr. 74 D 22 bevindt zich een titelblad met dezelfde basistekst en van dezelfde hand als die van de bovengenoemde 10 delen. Hierin wordt aangegeven dat het werk vijf delen heeft, 'beginnende met de Regeringh van Hertog Philips de Goede en daalende tot op deze tegenwoordige tijd'. De naam Schoemaker wordt niet genoemd. Mogelijk houdt dit titelblad verband met de afwijkende indeling, zoals die hierboven bij deel 1, 5 en 6 is genoemd.

74D22 Losse bladen in map in doos, waaronder:

- 35 bladen Nederlandsche Gedenkpenningen 383x247 mm, blad 11 t/m blad 45 (1688-1698). Blad 44 en 45 hebben als jaartal 1688 en zijn dus blijkbaar verkeerd genummerd. Op blad 15 begint het darde deel vijfde boek in 1689. Boven de bladzijden staat: 'Schouburg der Nederlandsche Gedenkpenningen'. Het is niet gelukt deze bladen bij een van de andere handschriften in te passen.
- titelblad Schouwborg der Medaillische Historie der Nederlanden, beginnende met het huwelijk van Maximiliaan van Oostenrijk met Maria van Bourgondië, in vijf delen (zie cursief hierboven);
- titelblad Medaillische Historie, overgezet door Joachim Oudaan Fransz. Derde deel (van de vier); de naam Schoemaker wordt niet genoemd.
- titelblad Het Magazyn van Andries Schoemaker, gediend hebbende tot aanvulling of memorie voor derzelve Peningkundige verzamelingen (...) welke na het jaar 1714 (...) zijn geslagen (...) 4 Vol. Geschreven door een onbekende hand. [Dit titelblad is waarschijnlijk afkomstig van een hs dat naar het Penningkabinet is gegaan]
- geschreven aanbiedingsblad van het derde deel der Nederlansche Historiepenningen van G. van Loon.
- enkele andere vellen, die niet op de Schoemakers betrekking hebben.

- Gekocht in 1807 uit de collectie Joost Romswinkel

131B24 *Historis Verhaal der Nederlandsche Gedenck- en leg Penningen mitsgaders de Noot munten zedert het rampzalig om komen van Willem de eerste prince van orange tot het twaalfjarig bestand tusschen den koning van Spanje en den arts hertoge ter eener en De Verenigde vrye staaten ten andere zyde Den 9 April des Jaars 1609 te Antwerpen gesloten de penningen by een gestelt door Andries Schoemaker*

320 x 207 mm; 336 bl.; perkamenten band; niet ingevuld gedrukt titelblad. In deze band drie door Andries Schoemaker geschreven titelbladen, beginnend met bovenstaande tekst en verder:

- bl. 0: (...) zedert het rampzalig om komen van Willem den eerste, prince van oranje tot het twaalfjarig bestand (...) 1609 te Antwerpen gesloten ~~Tweede deel~~ [sic] de penningen bij een gestelt door Andries Schoemaker. (1584-1609)

- bl. 92: (...) zedert den ingang van het twaalfjarig bestant De Vreede gesloten (...) 1648 tot Munster Derde deel bij een vergadert door Andries Schoemaker. (1609-1648)

- bl. 186: (...) Beginnende van de Munsterse vreede tot de vreede gesloten te Nuimegen (...) zijnde het vierde deel. Beschreven door Gerard van loon (maar handschrift Andries Schoemaker!) en de penningen bijeen vergadert door Andries Schoemaker. (1649-1679) Dit deel is verdeeld in 7 boeken, vanaf het vierde deel, vijfde boek tot en met het vierde deel, tiende boek.

Bijna alle bladen zijn, meest eenzijdig, beplakt met gedrukte of getekende afbeeldingen van penningen, met daarbij een beschrijving van Andries Schoemaker.

- Er waren problemen met de indeling der delen en boeken; zie bl. 0 en bl. 186. De titel met daarin de

woorden 'tot het twaalf jarig bestand' geldt voor het eerste deel.

- Dit hs 131 B 24 heeft (op enigerlei tijd vanaf het begin) bij hs 73 A 4 behoord. Beide hss hebben dezelfde slechte, beschadigde band met bindstroken van een blauw, textielachtig papier. De inhoud van beide door Schoemaker geschreven delen sluit op elkaar aan: 131 B 24 bevat dl. 2 - 4, tiende boek/-1679, met het titelblad Historisch verhaal ...; 73 A 4 bevat dl. 5, eerste boek/1679 - 1718 (geen titelblad). Het is niet duidelijk wanneer beide delen gescheiden zijn. Ze zijn vóór 1833 verworven, maar over de herkomst bestaat geen zekerheid; [Vriendelijke mededeling mevr. H.F. Peeters, KB].

132F9 *A. Schoemaker Vademecum tot de Penningkunde MSS*
(+ vermelding deelnummer en jaartallen)

5 Delen; formaat 243 x 93 mm; de bladen zijn niet genummerd; in alle delen is een voorgedrukt maar niet ingevuld titelblad geplakt. Bovenstaande titel staat op de bandruggen.

Op de bladen komen, vaak aan beide zijden, uitgeknipte gedrukte en getekende penningen voor, soms tot 14 per bladzijde. Verder veel andere stukjes drukwerk, vooral portretten, en daartussen geschreven tekst.

- I. deel 1415-1570 ± 185 bladen
- II. deel 1571-1599 ± 200 bladen
- III. deel 1600-1639 ± 190 bladen
- IV. deel 1640-1671 ± 145 bladen
- V. deel 1672-1712 ± 230 bladen.

- Herkomst onbekend. Verworven vóór 1833.

Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden

D30.049 *Beschrijving van 't noodgeld, veltmunten en dank penningen, geslagen so in als buyten de belegerde steden, nevens de tussenbyde voorgevalle saacken, na order der jaaren geschickt en in kort verhaal byeengebracht door Andries Schoemaker*

190x120 mm; ± 182 bladen. In het opgeplakte fantasie-titelblad heeft Andries Schoemaker zelf de bovenstaande tekst geschreven. Daarop volgt een blad met een prent waarop twee mannen aan een tafel met muntladen staan en een derde voor een muntkast.

Na nog een blad met een korte verklaring volgen 19 blanco bladen. Van het jaar 1513 zijn beide zijden van één penning afgebeeld. Vanaf 1520 zijn er betrekkelijk weinig munten ingeplakt, maar komt vrij veel tekst voor. Na 1573 is er slechts hier en daar tekst; dit loopt door tot 1712 terwijl later nog een vol blad van 1719 is ingeplakt. Enkele bladen zijn door een andere hand geschreven (zoon Gerrit?) en ingeplakt.

D30.051 *Schouburg der Nederlandsche Gedenk- en rekenpenningen, mitsgaders de nootmunten*

423 x 263 mm, ± 310 bladen. Op het door Gerrit Schoemaker geschreven titelblad staat bijna letterlijk dezelfde uitgebreide tekst als hiervoor bij nr. 74 C 18 van de Koninklijke Bibliotheek is vermeld en ook bij Nahuys voorkomt.

De meeste bladzijden in dit handschrift zijn gebruikt. Sommige bevatten slechts enkele opgeplakte penningafdrukken, maar meestal komen zowel penningen als schrift voor. Een deel van de penningen is hier geel ingekleurd.

- Beide delen waren eerder eigendom van Pieter van Damme.

D80.146 *Brieven van Andries Schoemaker aan Cornelis van Alkemade.*

Een omslag met vier brieven van Andries Schoemaker aan Cornelis van Alkemade te Rotterdam, geschreven in 1712, 1718 (2 st.) en 1720, met transcripties.

- Verworven op de veiling G.Th. Bom te Amsterdam 3 november 1868.

32A3 *Catalogus van een zeer uitnemend en welbewaard cabinet, Bestaande uyt eene weêrgalozze menigte van zilveren medailles 1479-1714 Vrede van Utrecht.*

Door Andries Schoemaker. Te verkopen 15 April 1720.

Het voorwoord in deze gedrukte veilingcatalogus is waarschijnlijk door Andries Schoemaker zelf geschreven. Hij refereert aan P. Bisot, die als eerste in 1687 een boek over de Nederlandsche penningen uitbracht en aan J. Oudaan, die meer dan 500 penningen beschreef in zijn in 1690 verschenen boek. In deze catalogus van Schoemaker worden 1017 penningen beschreven.

- De veiling ging niet door, omdat Mr. Balthazar Scott de verzameling in zijn geheel kocht.